

בשנים האחרונות, בעיקר בשל שינויים דמוגרפיים ועליית יוקרת המגדלים, החלה תופעה של "התמגדלות" הערים. לדברי האדריכל יוסי פרידמן, מרצה בחוג לעיצוב פנים במסלול האקדמי במכללה למינהל בראשון לציון, הסיבות למעבר מבתים יוקרתיים למגדלים, רבות. "הסיבה הראשונה קשורה לאוכלוסייה מזדקנת ואמידה שמחפשת נוף פתוח. סיבה נוספת נובעת משיווק אגרסיבי המתקיים בשנים האחרונות למעבר למחיה במגדלים יוקרתיים. סיבה זו קשורה גם לאספקט הפסיכולוגי שמספק מגדל מגורים גבוה, ומתאים במיוחד לאלו שהפרטה בכיסם - מגדל מספק תחושת כוח ועליונות שהולכת יד ביד עם ממון. קיים גם אספקט אקולוגי בולט היוצר ביקוש לבניה לגובה. מתכנוני ערים רבים מאמינים שעם הצפיפות העולמית הגוברת, הבנייה לגובה תהיה הכרחית לשימור הסביבה".

המעבר למגדלים אטרקטיבי במיוחד בתל אביב, אומר פרידמן, "המגדלים בעיר משקפים נוף פתוח המגיע עד לים ולא מגדל הצופה למגדל הצמוד לו". אך למגורים במגדלים מתלווים גם אספקטים שליליים. "המגדלים מצלים על הסביבה שמתחתם ואחד על השני. מגדלים מזדקנים גם כרכובים בעלויות שימור גבוהות יותר, ולכן מתאימים לדיירים עשירים, אחרת יהפכו מהר מאוד לסלאמס. ברבות מהדירות אין מרפסות או שהמרפסות נבנו במיקום בעייתי מבחינת הרוחות או כיווני אוויר, מה שגורר בעיית אוורור - אין אוויר צח, אין מקום לייבוש הכביסה. בעיה נוספת האופיינית למגדלים היא קירות המסך המקיפים אותם, שעשויים זכוכית ודורשים ניקיון רצוף".

סביבת המגורים הישראלית עברה אינספור שינויים. לדברי שחורי, המרפסת הייתה אלמנט דומיננטי בבית משנות ה-20 ועד שנות ה-60, עד לכניסת המזגנים והמאווררים. בשנות ה-40-50 הופיע ההול ובסוף שנות ה-50-60 החל להופיע הסלון והגדרה הפרדה פונקציונלית בין חדרים. שחורי: "ההול התרחב למעשה לחדר מגורים ובתוך הדירה התחילה הפרדה בין שלושה מרחבים: ציבורי בתוך הדירה - סלון בו מקבלים אורחים, פונקציונלי - מטבח, שירותים, בתי שימוש, הכולל את מכשירי החשמל השונים והמכונות, ופרטי - הכולל את חדרי השינה והילדים".

בשנות ה-70 החל להופיע מטבח אמריקני - חלל פתוח שהוא חלק אורגני מהסלון. "ככל שרמת החיים עלתה והדירות גדלו, הוצעה חלוקה פרטנית יותר לפונקציות - מהפרדה בין חדר הילדים לזה של ההורים ועד יחידת הורים נפרדת עם שירותים וחדר רחצה נפרדים, שהיום היא הסטנדרט", אומר שחורי. תופעה נוספת היא הפרבור - צמיחת שכונות הווילות כמו סביון, קיסריה, רמת אפעל, דניה ועוד. שחורי: "השכבות העליונות העשירות החלו לעזוב את העיר, כמו באמריקה. הפרבור אפשר תופעות מסחריות כמו הקוטג' האנגלי, למשל. בעתלית יש שכונה של בתים עירוניים בריטיים בני שלוש קומות שנונו בפרברים. הבית הפרטי הוא בן כמה קומות והיום מכניסים לתוכו גם מעלית. בונים בתים צמודי קרקע עם גג רעפים, שיש להם שלוש קומות וכמה מפלסים. בבית עם מפלסים כל החלוקה משתבשת: יש כמה סלונים, או מטבח אורחים שלא מבשלים בו כדי שלא יתלכלך... החלו הווילות הענקיות של 250 מ' על רונם-שניים... כל זה ביטוי לזינוק הכלכלי בארץ ולהתעשרות". ההשפעה האמריקנית על העיצוב הישראלי מתבטאת גם בבניית לופטים - חללים גדולים למלאכה עם גלריה אינטימית יותר למגורים.

לא רק מרפסת שמש היא עניין פופולרי בדירות ישראליות, גם הפנים מושפע מהאקלים. לדברי דפנה קסטיאל, מעצבת פנים ומבועלי בית קסטיאל, ספת עור אינה מתאימה לאקלים החם בישראל ועדיף לרהט את הבית בפריטים בצבעים בהירים. קסטיאל מתייחסת לישראליות גם דרך סידור הפריטים בחלל, שבעיניה הוא מרושל למדי. "אין מוסכמות, אין גבולות, אין סדר מסוים בסידור בחלל. ספת רביצה היא גם דוגמה לישראליות: הישראלים אוהבים להתקבץ יחד על הספה, באיטליה אין דבר כזה, בסלון הישראלי רובצים ואילו באיטליה יושבים זקוף", היא טוענת ומוסיפה כי הישראלים אוהבים שינויים ולכן פחות אוהבים פריטים שהם "בילט אין" ולא ניתנים להזזה.

לדברי קסטיאל, "בדרך כלל בדירות בישראל חדר המגורים גדול מאד לעומת חדרי השינה. לכן כל הפריטים בסלון גדולים, שלא כמו בשאר העולם. הדבר מתבטא גם בפניות אוכל שנפתחות לממדים עצומים. בעולם פינת אוכל גדולה מגיעה לגודל של 2.20 מ' x 2.20 מ'".